
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА

УДК 378.016:780.614.13

DOI 10.31654/2663-4902-2025-PP-4-115-127

Аліксічук Я. О.

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня освіти,
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний,
університет імені К. Д. Ушинського», Одеса
olenaaliksiichuk@ukr.net
orcid.org/0009-0008-0955-3695

**СУТНІСТЬ І КОМПОНЕНТНА СТРУКТУРА ПОЛІСТИЛІСТИЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ У ПРОЦЕСІ
БАНДУРНОГО МУЗИКУВАННЯ**

Стаття присвячена дослідженню і висвітленню сутності та компонентної структури полістилістичної компетентності здобувачів у процесі бандурного музикування. Розглянуто поняття: «компетентність», «компетентнісна парадигма». Схарактеризовано сутність дефініції «полістилістична компетентність» здобувача у бандурному музикуванні як інтегративну фахову здатність, що забезпечує ідентифікацію жанрово-стильових особливостей музичних творів як підґрунтя ефективного розв'язання художньо-педагогічних і виконавських задач щодо емоційно-інтелектуального, мистецько-рефлексивного осягнення стильового синкретизму у часово-просторовому й історико-культурному контекстах на основі сформованих особистісно-фахових ресурсів.

Визначено компонентну структуру полістилістичної компетентності здобувачів у процесі бандурного музикування, висвітлено їх сутність та здійснено аналіз кожного компонента, а саме:

Мотиваційно-ціннісний компонент висвітлює особистісно-ціннісне ставлення здобувачів до опанування музичних стилів, феномену полістилістики у процесі бандурного музикування; прагнення здобувачів до активної мистецько-освітньої музично-творчої діяльності.

Когнітивно-контекстуальний компонент: базис необхідних знань здобувачів щодо особливостей стилістики музичних творів композиторів різних епох у контексті їх творчої манери; сукупність історико-теоретичних знань щодо різних жанрово-стильових особливостей, художніх напрямів, зокрема у контексті полістилістичних тенденцій

Інтерпретаційно-адаптивний компонент розкриває виконавсько-інтерпретаційний потенціал творчої особистості здобувача, його самопрезентація та самореалізація у ролі інтерпретатора в процесі вербально-художнього трактування полістилістичного музичного твору; творче використання у бандурному музикуванні різних елементів полістилістики: адаптації, колажу, цитування, алюзії.

Рефлексивно-експлікаційний компонент забезпечує рефлексію досягнутого рівня професійної компетентності майбутніх викладачів бандури, сприяє висвітленню взаємозв'язків між авторським задумом, стилістикою й виконавським втіленням

та усвідомлення значущості полістилістики як чинника еволюції художньо-виразних засобів бандурного музикування.

Окреслено перспективу дослідження обраної проблематики, через пошук ефективних педагогічних умов, музично-педагогічних технологій та педагогічних моделей для формування полістилістичної компетентності здобувачів в процесі бандурного музикування.

Ключові слова: компетентнісний підхід, полістилістична компетентність, компоненти полістилістичної компетентності, освітній процес, здобувачі вищої освіти, бандурне музикування.

Постановка проблеми. Формування висококультурної особистості в процесі професійної підготовки здобувачів у закладах освіти мистецько-педагогічного напрямку є актуальною проблемою педагогічної теорії і практики, що нерозривно пов'язано не тільки з підвищенням рівня духовності, моральності здобувачів, але і з відповідним рівнем їх професійних знань щодо творчого осягнення сучасних явищ у музичному мистецтві, зокрема виконавсько-педагогічного відтворення полістилістики. Відтак, сучасний викладач класу бандури повинен бути різнобічно компетентним у стильовій багатогранності сучасного музичного мистецтва.

Якісна підготовка здобувачів вищої освіти у формуванні усіх сфер їх професійної діяльності, зокрема у процесі бандурного музикування передбачає пошук та розробку сучасних освітніх шляхів та створення відповідної педагогічної моделі на основі компетентнісного підходу. На сьогоднішній день, пріоритетними напрямками підготовки фахівців у царині бандурного мистецтва є оптимізація виконавсько-педагогічної майстерності майбутніх викладачів-музикантів на основі компетентнісно орієнтованої парадигми. Сьогоднішня доба постмодерну, зумовлює пріоритетність напряму професійної підготовки майбутніх викладачів-бандуристів у контексті формування його полістилістичної компетентності.

Відтак, окреслена проблематика вимагає ґрунтовного дослідження сутності і компонентної структури полістилістичної компетентності здобувачів у процесі бандурного виконавства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Багатогранні вектори та підходи щодо формування різноманітних компетентностей розглядали у своїх працях зарубіжні та українські вчені (М. Євтух, С. Кондратьєва, С. Ніколаєва, А. Печчеї, К. Роджерс, Т. Руденька, В. Семиченко, Н. Склярєнко, Дж. Равен та інші). Вчені зосереджують увагу на тому, що суть дефініції компетентність не зводиться лише до комплексу знань, умінь та навичок, до поняття кваліфікації, а передбачає наявність здатності «виходити за рамки своєї професії, мати певний рівень культури самовизначення, самореалізації, саморозвитку» [8, с. 11]. Т. Руденька визначає компетентність як структурований багаторівневий феномен, який забезпечує синтез теоретичного тезаурусу, педагогічної діяльності та її методичного супроводу, що у результаті забезпечує «належну якість освіти фахівця, підготовленого до виконання професійних функцій» [8, с. 11].

Н. Бібік, Д. Сиволап, В. Химинець звертають увагу на те, що компетентнісний підхід дозволяє здобувачу освіти розкрити та реалізувати власний потенціал та адаптуватись до складних умов сучасності, які характеризуються постійними інтенсивними змінами у різних сферах соціального життя, а також бути конкурентоспроможним у професійній сфері діяльності [1, с. 47].

Низку наукових досліджень присвячено висвітленню теми компетентнісного підходу у ракурсі вирішення проблематики оновлення та оптимізації освітнього процесу в динамічних умовах соціокультурного простору: В. Адольф, С. Бондар, М. Головань, І. Гушлевська, М. Дмитрієва, А. Москаленко, О. Овчарук, І. Радігіна, К. Тороп, С. Трубочова, І. Чемерис та інші. Науковці визначають компетентнісний

підхід як провідний методологічний шлях європейського скерування у сфері модернізаційних процесів освітнього простору: «Саме компетентнісний підхід закладає принцип навчання протягом життя і усвідомленого саморозвитку всіх учасників освітнього процесу» [13, с. 64]. Досліджуючи проблематику формування музично-стильових уявлень О. Щербініна акцентує увагу на здатності здобувачів освіти застосовувати музично-стильові уявлення у процесі навчання і у майбутній професійній діяльності. Дослідницею розроблено рекомендації щодо побудови змісту навчання здобувачів освіти мистецьких спеціальностей на засадах полістилістики [12].

У царині бандурного мистецтва, українськими науковцями присвячено ряд праць, у яких досліджено багатовекторні напрямки обраної нами проблематики, а саме: В. Дутчак, І. Лісняк, О. Олексієнко та інші – висвітлювали бандурне мистецтво у композиторському ракурсі; С. Вишневська, І. Зінків, І. Мокрогуз та інші – розглядали специфічні особливості вдосконалення виконавської майстерності у бандурному музикуванні; І. Джурга, І. Лісняк, Г. Матвіїв та інші – студіювали свої наукові розвідки, досліджуючи стильові аспекти у бандурному мистецтві. Г. Матвіїв зауважує, що сучасне бандурне музикування є унікальним та самостійним напрямком сучасного камерно-інструментального мистецтва, музиканту-бандуристу необхідно максимально повно опрацювати різні стилі, зокрема: «неофольклоризм, необароко, неоімпресіонізм, неоромантизм, фовістська архаїка, елементи естради та джазу» [5, с. 207].

Хоча даній проблематиці присвячено певний обсяг наукових розвідок, але питання сутності і компонентної структури полістилістичної компетентності здобувачів у процесі бандурного музикування предметом спеціального дослідження не було, що потребує подальшого ґрунтовного дослідження.

Метою статті є висвітлення сутності і компонентної структури полістилістичної компетентності здобувачів в процесі бандурного музикування.

Виклад основного матеріалу. Поняття компетентність в «Українському педагогічному словнику» тлумачиться як «коло питань, в яких людина добре розуміється» [2, с. 231]. І. Зязюн вказує на те, що компетентнісна парадигма синтезує педагогічну майстерність, організаційні якості та професіоналізм сучасного педагога, що у свою чергу активізує пошук та впровадження інноваційних процесів форм, технологій і методів у освітньому просторі. Науковець зазначає, що компетентнісний підхід «найбільш повно відповідає соціальним очікуванням у сфері мистецької освіти й інтересам учасників освітнього процесу» [3, с. 14–16]. К. Тороп визначає компетентнісний підхід як важливу освітню стратегію, яка сприяє здобувачам у набутті необхідного практичного досвіду за допомогою впровадження проблемного вектору у навчанні, такий напрямок дозволить їм реалізувати свої професійні функції [9, с. 28]. І. Полубоярина визначає професійну компетентність майбутніх вчителів мистецьких дисциплін як складне утворення, яке передбачає психологічну готовність здобувачів вищої освіти до педагогічної діяльності, виховної музично-естетичної роботи, а також звертає увагу на їх музично-виконавську діяльність [7, с. 5].

У нашому дослідженні ми розглядаємо полістилістичну компетентність майбутнього викладача бандури у комплексі професійних компетентностей, звертаючи увагу на те, що саме дана компетентність є базою подальшого професійного становлення сучасного фахівця мистецької спеціальності окресленого напрямку. Чинниками фахових ресурсів майбутніх викладачів класу бандури є: набуті знання та досвід їх практичного застосування, ціннісні орієнтації і мотивація, які детермінують генерацію творчо-креативної інтерпретації та репрезентацію художнього змісту полістилістичних творів в контексті жанрово-стильових трансформацій; здатність поєднання декількох стильових моделей у одному музичному творі, упроваджуючи виконавську адаптацію різних стильових технік, відповідних художньо-технічних та експресивно-виконавських прийомів, що мобілізує інтерпретаційну гнучкість стилістичного моделювання множинності художньо-образних інтерпретацій сольного і

ансамблевого бандурного музикування в умовах стильового плюралізму мистецько-освітнього середовища.

Відтак, на основі аналізу наукових джерел, відповідно до теми нашого дослідження ми пропонуємо наступні *структурні компоненти* полістилістичної компетентності здобувачів у процесі бандурного музикування: *мотиваційно-ціннісний, когнітивно-контекстуальний, інтерпретаційно-адаптивний, рефлексивно-експлікаційний*.

Ціннісно-мотиваційний компонент є важливою ціннісно-концептуальною складовою полістилістичної компетентності, яка сприяє усвідомленню концепцій, ідей, цінностей інтегрованих у образно-стильову палітру бандурної музики, сприяє формуванню глибокого мотиваційно-сміслового підґрунтя здобувачів і творчого осмислення у процесі виконавства.

У процесі вивчення творів музичного мистецтва майбутніми учителями мистецьких дисциплін виникає певне новоутворення, а саме ціннісні орієнтації. До цих цінностей можна віднести: інтерес щодо особистої реалізації у професійній діяльності, прагнення досягти високого рівня у фаховій діяльності, усвідомлення морально-естетичного потенціалу та цінності музичного мистецтва; органічна єдність інтелектуальної, естетичної і духовної сфер діяльності, прагнення формувати дані ціннісні установки у здобувачів.

Система цінностей особливо органічно реалізується у класі бандури, адже робота зі здобувачами освіти орієнтована на творчо-інтерпретаційне та виконавсько-художнє опанування музичних творів у контексті полістилістики. Бандурне музикування, презентоване на концертах, у творчих проєктах, культурно-просвітницьких заходах стає для майбутніх викладачів бандури творчою лабораторією де формується виконавсько-педагогічний досвід сольного та ансамблевого бандурного виконавства, артистизм, удосконалюється **виконавська надійність, саморегуляція емоційно-вольових процесів**, що у свою чергу дає можливість акумулювати системі цінностей, необхідну майбутньому фахівцю мистецько-педагогічного спрямування.

На основі опрацьованих джерел спробуємо визначити основні групи цінностей майбутнього викладача бандури у контексті формування полістилістичної компетентності, а саме: *«цінності-ідеї»* (набуті знання, уміння, навички, досвід у процесі бандурного музикування, а також наукові концепції згідно окресленої тематики тощо); *«цінності-ідеали»* (музично-педагогічні технології та методичний інструментарій, необхідний для належного цілісного розвитку майбутнього фахівця класу бандури); *узагальнюючі «цінності-уявлення»* (здатність суб'єкта професійної діяльності знаходити найбільш ефективні засоби досягнення поставленої мети) [8, с. 42].

Варто звернути увагу також на *мотивацію* здобувачів щодо опанування феномену полістилістики у процесі бандурного музикування, яка передбачає гармонізацію синтезу внутрішніх та зовнішніх процесів у їх мистецьких пошуках, реалізацію власних художньо-творчих ідей та виконавського втілення полістилістичної музичної образності. Змістове наповнення занять у класі бандури, варто спрямувати на опанування здобувачами феномену полістилістики у музичних творах ХХ–ХХІ ст., що передбачає формування особистісної стійкої мотивації та емоційно-ціннісного ставлення до значущості вивчення та усвідомлення поняття музичного стилю та полістилістики зокрема.

Чжан Шенвень зауважує на важливості «...безпосереднього інтересу до оволодіння професійними завданнями» в контексті опанування стилістичних особливостей музичних творів. Науковець вказує на те, що мотивація активізує і уможливує «...усвідомлення важливості стильового навчання, прагнення виявити свої знання і уміння щодо стильового відтворення музики у виконавській діяльності [11, с. 50]. Науковець акцентує увагу на тому, що: «...мотив досягнення стилевідповідного виконання виступає важливою професійною характеристикою вчителя, зумовлює успішність музично-виконавського становлення студентів та їх професійного розвитку» [11, с. 52].

Т. Руденька визначає мотивацію фахівця як «...стійкий мотив, який визначає діяльність людини щодо реалізації певних цілей і завдань», вона виділяє наступні складові змісту професійної спрямованості: «інтерес до майбутньої професійної діяльності та цілеспрямованість в оволодінні нею; реалізацію потреби в самовираженні; стрижневе поняття, навколо якого формуються основи професіоналізму [8, с. 31].

Відтак, здобувачі мистецької освіти в процесі сольного і ансамблевого бандурного музикування повинні бути переконаними у тому, що сформована полістилістична компетентність допоможе їм в майбутній професійній реалізації, а також сприятиме вдосконаленню власного бандурного музикування та саморозвитку. Процес опанування полістилістики здобувачів-бандуристів доцільно реалізовувати у особистісно-значущому контексті. Мотиваційна готовність здобувачів до набуття полістилістичної компетентності в процесі бандурного музикування (включаючи потребу в успішній реалізації своїх творчих пошуків), передбачає активізацію їх вольових якостей як чинника їхньої професійної успішності. Лише за даної умови, внутрішня активна установка щодо оволодіння мистецтвом полістилістики переросте у продуктивну практичну професійну діяльність майбутніх професіоналів-бандуристів, реалізуючи їх пізнавальну, творчу та креативну активність.

Важливо звернути увагу на мотивацію формування у здобувачів освіти полістилістичної компетентності у процесі бандурного музикування через призму різних видів діяльності, а саме: пізнавальної, творчої, оцінювальної.

Пізнавальна мотивація скерована на набуття та збагачення знаньового комплексу здобувачів щодо музично-історичної складової полістилістичної компетентності, що дозволить забезпечити здатність максимально точного відтворення полістилістичного феномену у процесі інтерпретаційно-виконавської діяльності. Сфера *творчої мотивації* віддзеркалює прагнення здобувачів освіти до творчої інтерпретації музичних образів у процесі власної мистецької самореалізації. *Оцінювальна* мотивація стосується здатності здобувачів до адекватного оцінювання своїх досягнень (виконавських, композиторських, педагогічних), а також визначення недоліків та окреслення шляхів їх подолання.

Відтак, ціннісно-мотиваційний компонент полістилістичної компетентності майбутнього викладача бандури задовольняє потребу здобувачів освіти у пізнанні та опануванні стилю автора певної епохи, усвідомленні специфіки образності мислення митця, прагненні демонстрації власного бандурного виконавства перед різновіковою аудиторією, і як результат, формування в здобувачів навичок сприймання та виконання полістилістичних творів.

Майбутньому викладачу бандури необхідно володіти знанням базисом, а саме: комплексом інформації, досвіду, знань та умінь, які стосуються фахової компетентності здобувача, що знаходить реалізацію у структурі когнітивно-контекстуального компонента полістилістичної компетентності у процесі бандурного музикування.

Когнітивно-контекстуальний компонент передбачає інтелектуальну активність здобувачів освіти, а саме – комплекс сформованих понять, суджень, фахових компетентностей, уявлень, знань у галузі бандурної виконавсько-педагогічної діяльності, скеровує майбутнього викладача-виконавця на опанування знаннями щодо різних музичних стилів та практичного їх застосування у сфері формування полістилістичної компетентності.

Когнітивна складова даного компонента виконує різноманітні функції (аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, моделювання тощо), що знаходить прояв в усвідомленні здобувачами освіти ролі стилю у процесі пізнання цінностей музичного мистецтва. Даний процес базується на знаннях, уміннях та навичках у жанрово-стильовому контексті, набутті досвіду їх використання у виконавсько-педагогічній діяльності, які сприяють комплексному сприйняттю та виконавській інтерпретації полістилістичних творів.

Контекстуально-аналітична складова виконує функцію осмислення художніх образів у різних смислових зв'язках, віддзеркалених у творах музичного мистецтва, що знаходить прояв у здатності здобувачів освіти користуватися методами аналізу та естетичної оцінки особливостей інтерпретації різних стилів, умінні аналізувати музичні полістилістичні полотна з метою виявлення у композиціях стильових особливостей, засобів музичної виразності, винайдення специфічних стильовідповідних виконавських засобів тощо.

I. Малашевська вказує на те, що необхідно досягати балансу в засвоєних теоретичних знаннях щодо різних стилів та їх практичної реалізації у процесі виконання [4, с. 134-136]. Розвиток когнітивного компонента у формуванні полістилістичної компетентності здобувачів мистецьких спеціальностей, на нашу думку, ґрунтується на ідеї скерування мистецько-освітнього процесу у напрямі активізації інтелектуальної сфери майбутніх фахівців, стимулює їх пошукову, художньо-дослідну діяльність, прагнення до комплексного та усвідомленого засвоєння знань стилів, напрямків, жанрів музичного мистецтва, зокрема у бандурному музикуванні. Когнітивно-контекстуальний компонент забезпечує здатність здобувачів сприймати та усвідомлено інтегрувати, поєднувати твори музичного мистецтва «близьких і далеких за часом» різних стилів: класицизму, бароко, імпресіонізму, романтизму, **фолк-року, неофолку, джазу** тощо, а також набути уміння та навички визначення та сприймання таких елементів полістилістики у музичних творах ХХ-ХХІ ст., як цитування, колаж, адаптація, цитата, алюзія тощо.

Контекстуально-аналітичне осмислення змісту полістилістичного твору, вимагає від здобувача освіти застосування базису набутих знань і умінь його ґрунтовного аналізу, здатності визначити стильові особливості музично-виразових засобів твору, творчий задум, стильові наміри композитора, а також художньої цінності конкретного твору. Здобувачам, у процесі опанування полістилістичних творів, найчастіше не вистачає раціонального усвідомлення смислового багатства семіотики музичного твору, що досягається за допомогою певних стильовідповідних засобів музичної виразності. Методологічним підґрунтям створення виконавської концепції полістилістичного твору є:

- музикознавчі знання (у культурно-історичному, музично-теоретичному, виконавсько-методичному контексті тощо), які є орієнтувальною основою щодо визначення художньої ідеї, особливостей розгортання музичної драматургії, побудови художньо-виконавської концепції, обґрунтування стилістичної відповідності звукоінтонаційних параметрів виконавського втілення;

- методико-технологічні знання, які забезпечують виконавську доцільність і аргументованість добору стильовідповідних художньо-технічних прийомів озвучення суб'єктно забарвленої виконавської інтерпретації, адекватної авторському задуму у процесі сольного бандурного музикування, а також ансамблевого поєднання з автентичними та сучасними музичними інструментами (включно, електроінструменти).

Важливе місце у полістилістичній компетентності майбутнього викладача бандури належить обізнаності здобувачів у специфічних особливостях інтерпретації музичних творів. Майбутні фахівці повинні *розуміти*: особливості стильової виконавської майстерності, значущість засобів музично-виконавської виразності, спільне та відмінне у виконавських та композиторських стилях тощо. Саме розуміння та усвідомлення здобувачем творчого задуму композитора є основою формування його здатності до інтерпретації змісту твору.

Перед викладачем-музикантом у процесі виконавства постійно постають проблемні питання у знайденні оптимального балансу між оригінальністю твору і його стильовою інтерпретацією. Відтак, ще одним компонентом в структурі формування полістилістичної компетентності здобувачів у процесі бандурного музикування можна виділити *інтерпретаційно-адаптивний компонент*.

Інтерпретаційно-адаптивний компонент виконує функцію фіксації та вираження змісту музичного твору, дає можливість реалізувати сформовані практичні уміння і навички як результат оволодіння здобувачами виконавсько-інтерпретаційними прийомами, музично-стильовими уявленнями. Це знаходить прояв у всіх видах музичної діяльності (аналітичній, виконавській, слухацькій, педагогічній), що забезпечує здатність майбутнього викладача класу бандури до відтворення оригінальних музичних творів композиторів з одночасним проявом власного творчого підходу у інтерпретаційному прочитанні художніх образів виконуваної музики.

Видатними постатями у плані інтерпретації творів для бандури, які використовували полістилістичні прийоми є відомі бандуристи: Г. Хоткевич, Л. Гайдамака, В. Кабачок, В. Ємець, саме вони стояли біля основ створення жанру перекладень для даного інструменту. Інтерпретаційну творчу діяльність корифеїв бандурного мистецтва продовжили: С. Баштан, Л. Коханська, П. Чухрай, Л. Посікіра, А. Омельченко, А. Коломієць, Й. Яницький, В. Польовий та інші. У своїх інтерпретаціях вони звертались до полістилістики, поєднуючи традиційне бандурне мистецтво з елементами різних музичних жанрів, тим самим розширивши можливості інструмента та відкривши нові перспективні горизонти для бандурного виконавства.

Наукові розвідки Д. Лісун, О. Олексюк, Г. Падалки, М. Петренка, Т. Яницького та ін. є досить значущими у дослідженні феномену інтерпретації у сфері мистецької педагогіки. Науковці звертають увагу на те, що «...інтерпретація музичного твору є процесом і результатом духовно-інтелектуального пізнання, розуміння й тлумачення особистістю смислових аспектів змісту музичного твору. Важливу роль, на думку дослідників, належить саме особистості інтерпретатора-виконавця» [10, с. 52].

Поняття «інтерпретація» походить від латинського слова «interpretatio» – тлумачення роз'яснення). Дефініція «інтерпретація» у музично-педагогічній освіті має досить широку сферу впровадження відповідно до умов використання, а саме: процес створення, сприймання музичних творів та їх виконання. Г. Падалка вказує: «...інтерпретація музики це мистецтво, що ґрунтується на засадах об'єктивного і суб'єктивного відтворення художніх образів, створених композитором» [6, с. 48].

Інтерпретаційна діяльність здобувача в процесі бандурного музикування тісно пов'язана з інтерактивною взаємодією. Інтерактивна особливість інтерпретаційного творчого процесу особистості здобувача (майбутнього викладача бандури) полягає у його функції як інтерпретатора-«перекладача», що передбачає взаємодію виконавсько-інструментальної підготовки здобувача, рівня розвитку його творчих здібностей та особливостей художньо-образного сприймання тощо. Важливими рисами інтерпретації творів музичного мистецтва є інтерактивна спрямованість у різних контекстах системи мистецької взаємодії: «композитор – виконавець – слухач»; «музикант-музичний інструмент»; «синтез різних музичних стилів та жанрів у процесі бандурного музикування». Сенс творчої інтерпретації музичного твору полягає в усвідомленні його змісту та художньої ідеї, що є співтворчим процесом, який зумовлений глибоким пізнанням самого твору мистецтва. Варто зазначити, що у процесі виконавсько-інтерпретаційної діяльності відбувається певна взаємодія з музичним твором, що призводить до трансформації, яка знаходить прояв у формуванні творчої особистості майбутнього фахівця. У творчій інтерпретації актуалізується синергетичний потенціал твору музичного мистецтва (над яким працює здобувач). Це у свою чергу, сприяє процесу реалізації самовираження та становлення творчо зрілої особистості майбутнього фахівця.

Взаємодія музиканта-виконавця з композитором є складним інтегративним процесом, який передбачає: глибоке розуміння стильових особливостей виконуваного оригінального твору, а також його інтерпретаційного втілення через призму власного бачення виконавця, його сприйняття, творчої уяви, оцінювання, самооцінювання. Відтак, створюється унікальний, неповторний продукт. Сам процес вивчення та виконання є практично результатом реконструкції та відновлення вже існуючого

твору мистецтва. У процесі взаємодії з музичним твором майбутній викладач бандури проходить своєрідну трансформацію, яка охоплює авторський задум, уявлення та проєктування моделі власного виконання та інтерпретації твору, що дозволяє творчо самовиразитись, реалізувавши індивідуальну «Я-концепцію», проявивши своє «виконавсько-творче Я». Т. Яницький зазначає, що «у процесі перекладення не слід забувати про відображення в музичному творі емоційно-інтелектуальної атмосфери епохи як найважливішого елемента в перекладенні» [14, с. 31].

Інтерпретаційно-адаптивний компонент формування полістилістичної компетентності здобувача тісно пов'язаний з креативністю, головною складовою якої є дивергентне мислення, тобто здатність продукувати велику кількість різноманітних оригінальних ідей. У пошуках рішення поставлених завдань, здобувачі оперують фрагментами конкретної опрацьованої та опанованої інформації, що у свою чергу сприяє проєктуванню оригінальних асоціацій між інформацією у пам'яті здобувача та умовами у яких він перебуває. За своєю суттю інтерпретаційний процес, зокрема у контексті інтерпретації полістилістичних творів є креативним, адже виконавець не лише втілює зміст твору (передбачений композитором), а застосовує творчу ініціативу, власні стильові уявлення у варіативності особистісного виконавського тлумачення. Творча ініціатива виступає як інтегративна властивість, здатність музиканта (без впливу зовнішніх факторів) проявити оригінальність свого творчого полістилістичного мислення у процесі презентації результатів своїх інтерпретаційних пошуків.

Інтерпретаційно-адаптивний компонент полістилістичної компетентності здобувачів у процесі бандурного музикування сприяє прояву оригінальності та креативності музичного мислення.

Варто зазначити, що через призму творчого самовираження у процесі створення індивідуальних музичних творів (авторських творів, обробок, аранжувань, інструментовок тощо) відбувається особистісне пізнання нових граней власного «творчо-виконавського Я». Цей процес відбувається у двох проєкціях, а саме: зовнішня спрямованість – пізнання здобувачем-майбутнім викладачем бандури музичного твору; внутрішня спрямованість – пізнання власного «творчого Я» через самопізнання. Тобто, процес пізнання самого себе стає об'єктом, який відбувається завдяки інтроспекції особистості здобувача, її самоідентифікації, через «віддзеркалення власного смислового бачення» в художньо-інтерпретаційному моделюванні.

У процесі бандурного музикування, творче самовираження здобувачів передбачає використання діалогічної взаємодії та їх сумісної продуктивної діяльності у процесі інтерпретації творів музичного мистецтва. Таким чином відбувається процес спілкування та взаємодії між композитором, виконавцями, мистецтвом і слухачами, що породжує виникнення сильного емоційного відгуку на твори музичного мистецтва.

Можливість створення здобувачами власних оригінальних музичних творів, пропонування власної інтерпретації творів, пропозиції щодо трактування вербальних і невербальних засобів художньої комунікації під час роботи з ансамблем/капелою бандуристів, імпровізація на інструменті є змістовими складовими інтерпретаційно-адаптивного компонента полістилістичної компетентності здобувачів у процесі бандурного музикування.

Інтерпретаційно-адаптивний компонент полістилістичної компетентності постає у тісному взаємозв'язку з мистецько-педагогічною рефлексією – важливою професійною якістю викладача-бандуриста. Рефлексуючий викладач – це креативно-творчий дослідник, здатний моніторити, аналізувати і адекватно оцінювати свої професійні досягнення, власний професійний досвід, який прагне до самовдосконалення та саморозвитку, готовий вирішувати музично-педагогічні завдання у нестандартних умовах опанування полістилістичних творів впродовж усього періоду своєї професійної діяльності. Саме тому у нашому дослідженні однією із складових

структури полістилістичної компетентності викладача-бандуриста ми визначаємо *рефлексивно-експлікаційний компонент*.

Рефлексивно-експлікаційний компонент полістилістичної компетентності майбутнього фахівця (викладача класу бандури) передбачає, потребу в ґрунтовному самоаналізі та цілісному опануванні майбутньої професійної діяльності, а також проєкцію на оцінювання рівня своїх творчих досягнень, здатність «пояснення» певних стильових рішень з аргументацією власної позиції. У викладача класу бандури повинна бути сформована здатність до аналізу своєї діяльності, самовдосконалення, саморозвитку у професійній сфері, а також здатність досягати поставленої мети, водночас виявляти гнучкість у виборі найбільш ефективного шляху у прийнятті рішень.

Професійна рефлексія тісно пов'язана з мистецькою рефлексією, яка генерує зміст полістилістичної компетентності здобувачів. Т. Руденька, досліджуючи особливості професійної рефлексії визначає основні її компоненти: «нормативний; оцінний; регулятивний». Вона визначає професійну рефлексію як складне динамічне утворення, яке «...підлягає постійним змінам залежно від власних уявлень про професію з боку фахівця та суспільних очікувань від неї, ... дає можливість поліпшити рівень знань, умінь і навичок майбутніх фахівців мистецького напрямку та підвищити їх потреби в самоосвіті» [8, с. 40]. Для вдосконалення професійно-мистецької полістилістичної рефлексії необхідно сформулювати у здобувачів навички аналізу, порівняння, синтезу, абстрагування, узагальнення.

Експлікаційна складова **рефлексивно-експлікаційного компоненту** є важливою у бандурному музикуванні, адже саме завдяки експлікації нотний текст перетворюється на осмислене втілення музичних ідей та образів. Поняття «експлікація» – походить від латинського слова *explicatio*, що означає «розгортання», «тлумачення», «роз'яснення», «пояснення». У ракурсі полістилістичної компетентності здобувачів, експлікаційна складова дає можливість виконавцю не лише виявити власну технічну вправність, а й реалізувати здатність до художньої інтерпретації та глибокого розуміння музичного твору, що дає можливість у процесі музикування зробити кожне виконання унікальним, передавши у органічній єдності задум композитора через призму власного виразного, емоційно-осмисленого прочитання. Експлікаційна складова охоплює глибоке теоретико-історичне усвідомлення здобувачами освіти суті музичних стилів та здатність до їх ефективно реалізації у осмисленій та стилістично вивірній художній інтерпретації.

Рефлексивно-експлікаційний компонент в процесі формування полістилістичної компетентності здобувачів класу бандури дозволяє майбутньому педагогу знайти своє педагогічне кредо, індивідуальний стиль, досягти належного рівня педагогічної майстерності, відповідної адекватної особистісної самооцінки, можливості адекватного аналізу та знаходження шляхів удосконалення своєї професійної діяльності та прогнозування її результатів. У процесі професійної музично-педагогічної підготовки викладача бандури здобувач повинен усвідомити усі об'єкти даної підготовки, зрозуміти і оцінити рівень своєї відповідності щодо вимог і специфіки обраної спеціальності, а також спланувати професіограму самовдосконалення.

Рефлексія у ракурсі формування у здобувачів полістилістичної компетентності виконує інтегруючу функцію, яка синтезує всі інші компоненти. Специфічна особливість рефлексії майбутнього викладача бандури полягає у синтезі.

Рефлексивно-експлікаційний компонент полістилістичної компетентності майбутніх викладачів класу бандури є важливою складовою процесу формування професійно-ціннісної сфери та безперервного професійного вдосконалення сучасного музично-педагогічного фахівця.

Висновки. Відтак, полістилістична компетентність здобувача у бандурному музикуванні – це інтегративна фахова здатність, що забезпечує ідентифікацію жанрово-стильових особливостей музичних творів як підґрунтя ефективного розв'язання художньо-педагогічних і виконавських задач щодо емоційно-інтелектуального,

мистецько-рефлексивного осягнення стильового синкретизму у в часово-просторовому й історико-культурному контекстах на основі сформованих особистісно-фахових ресурсів.

У процесі аналізу обраної проблематики, нами було визначено наступні компоненти полістилістичної компетентності здобувачів у процесі бандурного музикування: *мотиваційно-ціннісний, когнітивно-контекстуальний, інтерпретаційно-адаптивний і рефлексивно-експлікаційний*.

1. Мотиваційно-ціннісний компонент: особистісно-ціннісне ставлення та інтерес здобувачів до опанування музичних стилів і розуміння феномену полістилістики музичних творів ХХ-ХХІ ст. у процесі бандурного музикування; потреба у активній музично-творчій діяльності; мотивація до опанування необхідних знань з даної проблеми. Даний компонент передбачає: усвідомлення здобувачами не лише стильового розмаїття, а також його ціннісно-сислового потенціалу в культурно-мистецькому просторі; сприйняття світоглядних концепцій, ключових художніх ідей, естетичних цінностей, що знаходить прояв у різних стилях музичного мистецтва.

2. Когнітивно-контекстуальний компонент: базис необхідних знань здобувачів про композиторів різних епох та їх творчість; сукупність історико-теоретичних знань щодо різних музичних стилів, жанрових особливостей, художніх напрямів, в тому числі щодо полістилістичних тенденцій у музичних творах ХХ-ХХІ ст.; навички емоційно-образного сприймання творів музичного мистецтва різних стилів; здатність розпізнавати стильові маркери у музичному тексті; орієнтація в культурно-історичному контексті музичного мистецтва; комплекс умінь здобувачів, сформованих на засадах набутої полістилістичної компетентності у процесі бандурного музикування; активність уяви, стимулювання продуктивності, оригінальності та креативності мисленнєвих процесів здобувачів освіти.

3. Інтерпретаційно-адаптивний компонент: виконавсько-інтерпретаційний потенціал творчої особистості здобувача, його самопрезентація та самореалізація у ролі інтерпретатора в процесі вербально-художнього трактування полістилістичного музичного твору (образно-звукове втілення, індивідуальне бачення художньо-виконавської концепції тощо); реалізація спектру художньо-педагогічного діалогового спілкування здобувача у інтерактивно-інтерпретаційному процесі («Композитор-Я», «Слухачі-Я», «Мої учні-Я», «Музичий інструмент-Я», «Я-Я»); опанування та творче використання у бандурному музикуванні різних елементів полістилістики: адаптації, колажу, цитування, алюзії; творча активність здобувачів у процесі виконавського самовираження.

4. Рефлексивно-експлікаційний компонент: творча рефлексія досягнутого рівня професійної компетентності майбутніх викладачів бандури та усвідомлення ними значущості полістилістики у бандурному музикуванні.

Взаємозв'язок даних компонентів пробуджує інтерес здобувачів до опанування феномену полістилістики у теоретичному та практичному напрямках, що є потужним рушійним процесом, який залучає здобувачів до участі у бандурному музикуванні, у процесі якого вони можуть реалізувати свою творчу індивідуальність.

Перспективи подальших розвідок. Розглянута проблематика, передбачає пошук подальших перспективних векторів дослідження, зокрема: творчо-виконавська реалізація полістилістики у сольному і ансамблевому бандурному музикуванні завдяки винайденню і впровадженню адаптованих модифікованих способів звуковидобування для активізації емоційно-експресивного бандурного виконавства; дослідження ефективності винайдених виконавських прийомів задля збагачення темброво-звукової палітри виконання полістилістичних творів.

Це дозволить спланувати стратегію мистецько-освітнього процесу, через визначення ефективних педагогічних умов, виконавсько-педагогічних технологій формування полістилістичної компетентності здобувачів в процесі бандурного музикування.

Література

1. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи* / ред. О. В. Овчарук. Бібліотека з освітньої політики. Київ: К.І.С., 2004. С. 45–50.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник : Вид. 2-е, доп. Рівне : Волинські обереги, 2011. 552 с.
3. Зязюн І. Мистецтво у вимірах епох і цивілізацій. *Мистецтво і освіта*. 2008. № 3. С. 9–15.
4. Малашевська І. А. Інтегрований підхід до професійної підготовки майбутніх учителів музики. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди*. 2008. Вип. 16. С. 134–136.
5. Матвій Г. В. Звукообразні чинники сучасної бандурної творчості: інструментально-виконавський авторський підхід: дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Одес. держ. муз. акад. ім. А. В. Нежданової. Одеса, 2021. 190 с.
6. Падалка Г. М. Художньо-педагогічна інтерпретація: теоретичні аспекти і практичний досвід. *Педагогічна майстерність як система професійно-мистецьких компетентностей*: зб. матеріалів ІХ Міжн. педагогічно-мистецьких читань пам'яті проф. О. П. Рудницької / гол. ред.: І. А. Зязюн. Вип. 3 (7). Чернівці: Зелена Буковина, 2011. С. 46–53.
7. Полубоярина І. Формування професійної компетентності майбутніх учителів музики в педагогічному коледжі : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Житомирський державний університет імені Івана Франка. Житомир, 2008. 21 с.
8. Руденька Т. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей засобами арт-педагогіки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Житомирський державний університет імені Івана Франка. Житомир, 2017. 237 с.
9. Тороп К. С. Теоретичні і методичні засади формування ключових компетентностей в учнів з порушеннями інтелектуального розвитку: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.03 / Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. Київ, 2022. 482 с.
10. Хуан Яцянь. Методика розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Одеса, 2018. 255 с.
11. Чжан Шенвень. Формування стильової культури виконання музичних творів у майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахового навчання: дис. ... д-ра філософії: 014 / Український державний університет імені Михайла Драгоманова. Київ, 2023. 248 с.
12. Щербініна О. М. Професійна діяльність музиканта-педагога: сучасні вимоги та критерії оцінювання. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2018. № 1. С. 85–89.
13. Юй Цютун. Формування полікомунікативної компетентності здобувачів вищої мистецько-педагогічної освіти в процесі хормейстерської підготовки: дис. ... д-ра філософії: 011 / Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, 2025, 306 с.
14. Яницький Т. Й. Теоретичні засади художнього перекладення музичних творів для бандури: дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03 / Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського Міністерства культури України, Київ, 2020. 245 с.

References

1. Bibik, N. M. (2004). Kompetentnisnyi pidkhid: refleksyvnyi analiz zastosuvannia [Competency-based approach: a reflexive analysis of application]. *Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovi dosvid ta ukrainski perspektivy – Competency-based approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives*. Kyiv: K.I.S. [in Ukrainian].
2. Honcharenko, S. U. (2011). Ukrainskyi pedahohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk [Ukrainian Pedagogical Encyclopedic Dictionary]. Rivne: Volynski oberegi [in Ukrainian].
3. Ziaziun, I. (2008). Mystetstvo u vymirakh epokh i tsyvilizatsii [Art in the Dimensions of Epochs and Civilizations]. *Mystetstvo i osvita – Art and Education*, 3, 9–15 [in Ukrainian].

4. Malashevska, I. A. (2008). Intehrovanyi pidkhd do profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv muzyky [An integrated approach to the professional training of future music teachers]. *Humanitarnyi visnyk DVNZ «Pereiaslav-Khmelnytskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Hryhoriia Skovorody – Humanitarian Bulletin of the State Higher Educational Institution Pereiaslav-Khmelnytsky State Pedagogical University named after Hryhoriy Skovoroda*, 16, 134–136 [in Ukrainian].
5. Matviiv, H. V. (2021). Zvukoobrazni chynnyky suchasnoi bandurnoi tvorchosti: instrumentalno-vykonavskiy avtorskyi pidkhd [Sound-forming factors of modern bandura creativity: instrumental-performance author's approach]. *Candidate's thesis*. Odessa. state. music. acad. named after A.V. Nezhdanova [in Ukrainian].
6. Padalka, H. M. (2011). Khudozhno-pedahohichna interpretatsiia: teoretychni aspekty i praktychnyi dosvid [Artistic and pedagogical interpretation: theoretical aspects and practical experience]. *Pedahohichna maisternist yak systema profesiino-mystetskykh kompetentnostei – Pedagogical mastery as a system of professional and artistic competencies: Proceedings of the IX International pedagogical and artistic readings in memory of Professor O. P. Rudnytska*. Issue 3 (7), (pp. 46-53). Chernivtsi: Zelena Bukovyna [in Ukrainian].
7. Poluboiaryna, I. (2008). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzyky v pedahohichnomu koledzhi [Formation of professional competence of future music teachers in a pedagogical college]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Zhytomyr: Ivan Franko Zhytomyr State University [in Ukrainian].
8. Rudenka, T. (2017). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv mystetskykh spetsialnostei zasobamy art-pedahohiky [Formation of professional competence of future specialists in artistic specialties by means of art pedagogy]. *Candidate's thesis*. Zhytomyr: Ivan Franko Zhytomyr State University [in Ukrainian].
9. Torop, K. S. (2022). Teoretychni i metodychni zasady formuvannia kliuchovykh kompetentnostei v uchniv z porushenniamy intelektualnoho rozvytku [Theoretical and methodological principles of the formation of key competencies in students with intellectual disabilities]. *Doctor's thesis*. Kyiv: Mykola Yarmachenko Institute of Special Pedagogy and Psychology of the National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
10. Khuan, Yatsian (2018). Metodyka rozvytku tvorchoho samovyrazhennia maibutnikh uchyteliv muzyky v protsesi vykonavsko-instrumentalnoi pidhotovky [Methodology for the development of creative self-expression of future music teachers in the process of performing and instrumental training]. *Candidate's thesis*. Odesa: State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky [in Ukrainian].
11. Chzhan, Shenven (2023). Formuvannia stylovoi kultury vykonannia muzychnykh tvoriv u maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva v protsesi fakhovoho navchannia [Formation of the stylistic culture of performing musical works among future teachers of musical art in the process of professional training]. *PhDoctor's thesis*. Kyiv: Mykhailo Dragomanov Ukrainian State University [in Ukrainian].
12. Shcherbinina, O. M. (2018). Profesiina diialnist muzykanta-pedahoha: suchasni vymohy ta kryterii otsiniuvannia [Professional activity of a musician-pedagogue: modern requirements and evaluation criteria]. *Naukovi zapysky NDU im. M. Hoholia. Psykholoho-pedahohichni nauky – Scientific notes of Nizhyn M. Gogol State University. Psychological and pedagogical sciences*, 1, 85–89 [in Ukrainian].
13. Yui, Tsiutun (2025). Formuvannia polikomunikatyvnoi kompetentnosti zdobuvachiv vshchoi mystetsko-pedahohichnoi osvity v protsesi khormeisterskoi pidhotovky [Formation of polycommunicative competence of applicants for higher artistic and pedagogical education in the process of choirmaster training], *PhDoctor's thesis*. Odesa: State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky [in Ukrainian].
14. Yanytskyi, T. Y. (2020). Teoretychni zasady khudozhnogo perekladennia muzychnykh tvoriv dlia bandury [Theoretical principles of artistic arrangement of musical works for bandura]. *Candidate's thesis*. Kyiv: National Music Academy of Ukraine named after P. I. Tchaikovsky of the Ministry of Culture of Ukraine [in Ukrainian].

Aliksiichuk Y.

The student of the third (educational scientific) level of education
State establishment K. D. Ushynskiy
«Pivdennoукраїнський національний педагогічний університет», Odesa
olenaaliiksiichuk@ukr.net
orcid.org/0009-0008-0955-3695

**ESSENCE AND COMPONENT STRUCTURE OF POLYSTYLISTICAL
COMPETENCY OF STUDENTS IN THE PROCESS
OF BANDURA MUSIC MAKING**

The article is dedicated to the research and considering the essence and component structure of polystylistical competency of the students in the process of bandura music making. Such notions are considered as: “competency”, “competency paradigm”. Here is characterized the essence of the definition of “polystylistical competency” of the student in bandura music making as integrative occupation skill that enables the identification of genre and stylistic peculiarities of music works as the background of effective solving of artistic, pedagogical and performative tasks concerning emotional, intellectual, artistic and reflective comprehension of stylistic syncretism in the time-space and historical and cultural contexts on the basis of formed personal occupational resources.

We identified the complex of components of polystylistical competency of the students in the process of bandura music making, showed their essence and made an analysis of every component which are the following:

Motivational and valuational component: personal and valuational attitude and interest of the students to mastering the music styles, phenomenon of polystylistics in the process of bandura music making; motivation to active educational and musical creative activity.

Cognitive and contextual component: basis of necessary knowledge of the students about the composers of different epochs and their work; collection of historical and theoretical knowledge about different music styles, genre peculiarities, artistic trends as well as concerning polystylistic tendencies.

Interpretation and adaptation component: performing and interpretative potential of creative personality of the student, his self-presentation and self-realization in the role of the interpreter in the process of verbal and artistic interpretation of polystylistic music work; creative usage in bandura music making of different elements of polystylistics: adaptation, collage, citing and allusion.

Reflective and explicative component: creative reflection of the reached level of the professional competence of future teachers of bandura and their understanding of the importance of the polystylistics in bandura music making.

It was outlined the perspective of the research of the chosen problem by the searching of the effective pedagogical conditions, musical and pedagogical technologies and models for forming the polystylistical competency of the students in the process of bandura music making.

Key words: competency approach, polystylistical competency, the components of polystylistical competency, educational process, applicants of higher education, bandura music making.